

سخن ناشر

وقوع انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در کنار ثمرات فزاینده‌ای که در فضای اجتماعی سیاسی داشت، موجب شد پرسش‌های جدید و گسترده‌ای در ابعاد مختلف دین و زندگی دینی مطرح شود. در واقع این پرسش‌ها زمینه را برای به سخن درآوردن متون دینی در ابعاد مختلف خود، فراهم کرد.

یکی از پرسش‌های مهم این بود که چگونه میان حیات و حضور اجتماعی و جهاد و مبارزه سیاسی با معنویت و ارزش‌های معنوی اخلاقی می‌توان جمع کرد؟ اساساً در سبک زیست اسلامی چنین جمعی مقدور و مطلوب است؟

این پرسش و پرسش‌هایی از این دست منشأ شکل‌گیری پژوهش‌هایی در حوزه معنویت اسلامی شده است و البته این فضا تا رسیدن به نقطه‌های بایسته فاصله‌ای جدی دارد.

اثر حاضر به قلم حجت‌الاسلام والمسلمین استاد علی امینی نژاد رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در همین فضا گام برداشته و تلاش نموده است مؤلفه‌های معنویت

اسلامی را با زاویه‌ای ویژه کنکاش نماید.

انتشارات آل احمد علیه السلام از زحمات استاد گران قدر که از اساتید بنام حوزه فلسفه و عرفان اسلامی است و دارای تألیفات گسترده در این حوزه‌اند، تشکر می‌نماید. همچنین از مؤسسه آموزشی پژوهشی نفحات، خصوصاً معاون محترم پژوهش، حجت الاسلام والمسلمین مهدی صداقت که در آماده‌سازی این اثر برای نشر زحمات فراوانی را متحمل شدند، قدردانی نموده و امیدوار است این اثر بتواند زمینه پژوهش‌های بعدی و گسترده‌تر در حیطه معنویت اسلامی را برای پژوهشگران فراهم نماید؛ ان شاء الله تعالی.

علی رستمی

مدیر انتشارات آل احمد علیه السلام

سخن مؤسسه

دین اسلام که نازله علم بی‌کران الهی است، بر آن است تا بشریت را در همه ابعاد و برای همیشه به سر منزل مقصود و سعادت نهایی رهنمون شود؛ از این رو پژوهش در ابعاد مختلف این دین، کاوشی بی‌انتهاست و دریای شریعت اسلامی همواره صدف‌ها و گوهرهای نابی برای غواصان آن به همراه دارد. یکی از جلوه‌های شکوهمند و محوری شریعت اسلامی، عنصر و مؤلفه معنویت است؛ معنویت در هم تنیده با عقلانیت و دلدادگی به حقیقت هستی.

کاوش در باب معنویت اسلامی و مؤلفه‌ها، لایه‌ها، مراتب و سطوح متعدد آن از دیرباز مطمح نظر اسلام‌شناسان حقیقی بوده است و استفهامات و اقتضائات زمانه نیز گوشه‌هایی از ژرفای اندیشگانی این مؤلفه محوری اسلام را به چشم آورده است.

یکی از شیوه‌هایی که می‌تواند روح کلی، شاخصه‌ها و ابعاد معنویت اسلامی را نمایان سازد، مقایسه و نسبت‌سنجی میان این معنویت با معنویت‌های ادیان پیشین است. در اثر پیش‌رو با نگاهی

به پیشینه بحث معنویت اسلامی در قالب رهبانیت، این مهم با استناد به منابع مختلف دینی به چشم آورده شده و جریان تطور و تحول رهبانیت در بستر سنت اسلامی تا رسیدن به رهبانیت متعالی اسلامی پیگیری شده است. در ادامه مؤلف محترم، به کنکاش در باب ویژگی‌ها و شاخصه‌های محوری و اساسی رهبانیت متعالی اسلامی پرداخته است.

از شاخصه‌های مهم این اثر که امید است در دفترهای بعدی آن به طور تفصیلی و موردی به تحریر درآید، نشان دادن بُعد نمایان و پُررنگ حضور اجتماعی در عین معنویت‌گرایی و جمع سالم میان این دو است؛ امری که در زمانه کنونی و پس از انقلاب شکوهمند اسلامی از نیازها و دغدغه‌های اساسی همه مؤمنان و دین‌باوران بوده و برای ارائه سبک زندگی اسلامی، ضروری و حیاتی است.

هر چند سال‌ها از تحقیق و نگارش این اثر می‌گذرد و فرآیند انتشار آن با تأخیر و فراز و فرودهایی همراه بوده است، در سالیان اخیر دو بار به بازبینی مؤلف محترم رسیده و نگاشته حاضر محصول بازبینی نهایی ایشان است.

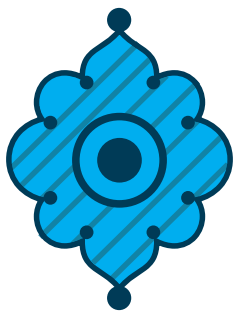
معاونت پژوهش مؤسسه آموزشی پژوهشی نفحات از صبر و حسن همکاری مؤلف محترم، حجت‌الاسلام و المسلمین استاد علی امینی نژاد رحمته‌الله در نهایی شدن این اثر کمال تشکر را دارد. امید است این دفتر راهگشای بحث‌های عمیق‌تر در حوزه معنویت‌پژوهی اسلامی و طلیعه‌ای مبارک بر دفترهای بعدی در این حوزه باشد؛ ان شاء الله تعالی.

مهدی صداقت

معاون پژوهش مؤسسه آموزشی پژوهشی نفحات

فهرست اجمالی

۱۷	مقدمه
۲۷	گفتار یکم: مفهوم رهبانیت
۳۵	گفتار دوم: رهبانیت پیش از اسلام
۵۹	گفتار سوم: رهبانیت از منظر اسلام
از	گفتار چهارم: پیدایش رهبانیت در صدر اسلام و سره‌سازی آن از
۱۴۵	سوی پیامبر اکرم <small>صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ</small>
۲۱۸	گفتار پنجم: ویژگی‌های رهبانیت متعالی اسلامی
۲۷۱	فهرست
۳۰۷	چکیده

فهرست تفصیلی

۵	— سخن ناشر
۷	— سخن مؤسسه
۹	— فهرست اجمالی
۱۱	— فهرست تفصیلی

دفتر اول

۱۷	— مقدمه
۲۲	— تذکری در باب روش تحقیق
۲۷	— گفتار یکم: مفهوم رهبانیت
۳۵	— گفتار دوم: رهبانیت پیش از اسلام
۵۹	— گفتار سوم: رهبانیت از منظر اسلام
۶۱	— رهبانیت دینی در اسلام
۱۰۰	— رهبانیت بشری در اسلام
۱۰۳	— استدلال نخست: آیه ۲۷ سوره حدید
۱۲۰	— استدلال دوم: حدیث سنت حسنه

۱۲۳	الف: فتح باب
۱۲۵	ب: احیای سنت متروکه
۱۲۶	ج: ایجاد سنت جدید
۱۲۹	نکته اول: استمرار شریعت ختمی تا قیامت
۱۳۱	نکته دوم: نامگذاری بدعت به سنت
۱۳۲	استدلال سوم: دانش‌های برخاسته از عمل و سلوک
۱۳۳	دسته نخست
۱۳۴	دسته دوم
۱۳۵	دسته سوم
۱۳۷	استدلال چهارم: آموزه نذر، عهد و قسم
۱۳۸	استدلال پنجم: آموزه منطقه الفراغ

— گفتار چهارم: پیدایش رهبانیت در صدر اسلام و سره‌سازی آن از

۱۴۵

سوی پیامبر اکرم ﷺ

۱۶۲	سره‌سازی اسلامی در برخی از شاخه‌های رهبانیت پیش از اسلام
۱۶۳	الف: دوری از جنس مخالف و ترک ازدواج
۱۸۳	ب: اختصاء یا از بین بردن قدرت جنسی
۱۸۵	ج: سیاحت
۱۹۰	د: عزلت و گوشه نشینی
۱۹۵	ه: پشمینه پوشی
۲۱۴	جمع بندی

۲۱۸

— گفتار پنجم: ویژگی‌های رهبانیت متعالی اسلامی

۲۳۶	قواعد فردی و اجتماعی سلوک در رهبانیت متعالی اسلامی
۲۳۶	الف) رعایت غرائز و لذائذ جسمانی در رهبانیت متعالی اسلامی
۲۴۱	ب) حضور اجتماعی در رهبانیت متعالی اسلامی

۲۴۳	ج) انقطاع قلبی و همراهی جسمی در رهبانیت متعالی اسلامی
۲۴۵	د) جامعیت رهبانیت متعالی اسلامی در ابعاد فردی و اجتماعی
۲۵۲	هـ) رعایت مقتضیات زمان در رهبانیت متعالی اسلامی
۲۵۳	و) تشکیکی و ذومراتب بودن رهبانیت اسلامی
۲۶۶	ز) صعوبت رهبانیت متعالی و نهایی اسلامی

فهرست

۲۷۱	— فهرست منابع
۲۸۳	— فهرست آیات
۲۹۱	— فهرست روایات
۳۰۳	— فهرست اسامی
۳۱۱	— فهرست کتاب‌ها

چکیده

۳۱۹	— الملخص
۳۲۲	— Abstract

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين.

در میان واژگان قرآنی، کلماتی همچون تقوا و مهم‌تر از آن، تبئل^۱، به سطحی ویژه از معنویت اشاره دارند و چه بسا مراتب مختلف چنین معنویتی را بیان می‌کنند؛ اما بهترین واژه قرآنی که حیات خاص معنوی را حکایت می‌کند، واژه ”رهبانیت“ است. این واژه در جوامع روایی نیز در همین معنا به صورت گسترده به کار رفته است.

واژه ”رهبانیت“ نماینده معنویت برتری است که ادیان در طول تاریخ بدان فراخوانده‌اند. با این حال این واژه، ذهن همه خوانندگان را در آغاز به سمت عده‌ای از پیروان معنوی مسیح ع‌آل‌س در زمان‌های گذشته تا به امروز سوق می‌دهد و در همین راستا نوعی زندگی معنویت‌گرایانه^۱ شدید همراه با ترک کامل دنیا و عزلت‌نشینی، زندگی در کوه‌ها یا مکان‌های خاص با انواع ریاضت‌ها و تمحّض در عبادت

۱. خود را برای خدا خالص کردن و از همه چیز به سوی او بریدن.

• رهبانیت متعالی اسلامی •

و روحانیات را به خاطر می آورد. گویا در رهبانیت، معنویت بریده از ظاهر به چشم می خورد.

آیا واقعیت چنین است؟

موضع ادیان گذشته به ویژه مسیحیت درباره رهبانیت چه بوده است؟

آیا اسلام به عنوان برترین و کامل ترین آیین ها حیات راهبانه را پذیراست؟

آیا حیات راهبانه، سطوح، مراتب و گونه های متعددی دارد؟

آیا تصوّف و عرفان اسلامی همان رهبانیت متجلی در اسلام

است؟ یا احیای مجدد همان رهبانیت مسیحی است؟

آیا در شیعه رهبانیت راه دارد؟

آیا می توان رهبانیتی ناب، متعالی و مترقی از متون اسلامی به

دست آورد که بتواند نیازهای فطری بشریت امروزین را در ابعاد مختلف

جوابگو باشد؟

مؤلفه ها و نشانه های چنین رهبانیت و معنویت چيست؟

این اثر بر این باور است که ”رهبانیت“ اختصاصی به دین عیسوی

نداشته و در همه ادیان وجود داشته است و تنها به حسب شرایط زمانی

و مکانی و مسائل درون دینی به گونه ها و مدل های مختلفی ظهور کرده

است. اسلام نیز از این قاعده مستثنا نیست «لِكُلِّ نَبِيٍّ رَهْبَانِيَّةٌ»^۱

و به همین جهت هیچ تردیدی نمی توان کرد که نه تنها در اسلام

رهبانیت وجود دارد، بلکه اسلام به عنوان آخرین دین و کامل ترین

پیام الهی به طراحی نظامی متعالی و مترقی از رهبانیت دست

یازیده که توجه به همه مؤلفه ها و ابعاد آن و دقت در جامعیت آن به

لحاظ برطرف کردن نیازهای فطری انسان دوره ختمی چشم ها را خیره

می کند و وجه دیگری از هیمنه اسلام و اعجاز قرآن را آشکار می سازد.

۱. أحمد بن حنبل، مسند أحمد بن حنبل، ج ۱۹، ص ۴۶۴.

۲. برای هر پیامبری رهبانیتی است.

این اثر بر آن است تا ابعاد مختلف مسأله را - در چند دفتر که به صورت مجزا منتشر خواهد شد - بازکاوی کند. در همین راستا پس از تثبیت اصل مسأله در اسلام و تبیین ابعاد و عناصر اصلی و خطوط بنیادین "رهبانیت متعالی اسلامی" در دفتر نخست، گونه‌های مختلف رهبانیت موجود در میان مسلمانان را در دفترهای پسین مورد مطالعه قرار دهد. در دفتر دوم اثبات نماید عرفان و تصوف اسلامی با همه فراز و نشیب‌ها و وجود همه مزایا و معایب، مدلی از رهبانیت اسلامی است که هدایت‌های ویژه شخص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و در ادامه نظارت ائمه معصومین علیهم السلام در شکل‌گیری، رشد و شکوفایی آن نقشی بی‌بدیل داشته است. جالب این‌که عرفای اسلامی نیز خود را راهبان امت ختمی تلقی کرده‌اند. در این دفتر تلاش خواهد شد ارزش این رهبانیت در شناسایی ابعاد مختلف رهبانیت، مانند عرفان عملی و نظری و شکل‌گیری عقلانیت عرفانی، جدی شدن لایه‌های عمیق‌تر دین پژوهی، به دست آمدن مبانی و روش‌های آن، پختگی در مسائل عرفانی و سلوکی و به دست آمدن ملاک‌هایی برای تشخیص رهبانیت‌های تقلبی تبیین شود. چنانچه درباره کاستی‌های ذاتی و انحرافات که به تدریج در این رهبانیت راه‌یافته است سخن به میان خواهد آمد. رهبانیت خاص شیعی نیز تحت اشرف و ویژه اهل بیت معصومین علیهم السلام مدلی دیگر از رهبانیت اسلامی را عرضه کرده است که آن را باید "رهبانیت و عرفان شیعی" تلقی کرد. تردیدی وجود ندارد که پژوهش درباره رهبانیت و عرفان شیعی، ضرورت امروز جامعه ماست. در دفتر سوم و دفترهای پس از آن تلاش بر آن است تا پرسش‌های موجود در این زمینه پی‌گیری شود؛

واقعیت رهبانیت و عرفان شیعی چیست؟

• رهبانیت متعالی اسلامی •

آیا هسته مرکزی این رهبانیت با رهبانیت رایج اسلامی یعنی تصوف و عرفان اسلامی از نظر روش و محتوا متفاوت است؟ آیا می‌تواند متفاوت باشد؟

مؤلفه‌های اصلی این رهبانیت کدام است؟
آیا نحله‌های مختلفی در این رهبانیت شکل گرفته است؟
سیر تاریخی این رهبانیت چگونه است؟
در عصر امامان معصوم علیهم‌السلام مسأله چگونه بوده است؟ آیا موضوع ابواب ارتباط ویژه‌ای با این بحث دارد؟

ماجرای غلو چه ارتباطی با رهبانیت شیعی دارد؟
نحوه تعامل و ارتباط رهبانیت و عرفان شیعی با مدل رهبانیتی تصوف و عرفان اسلامی در طول تاریخ چگونه بوده است؟
پس از عصر ائمه معصومین علیهم‌السلام تاکنون چند مقطع تاریخی برای تحولات عرفان شیعی می‌توان تبیین کرد؟ مهم‌ترین شخصیت‌ها و آثار در رهبانیت و عرفان شیعی کدامند؟

مباحث عرفان عملی و مسائل عرفان نظری در رهبانیت شیعی - با توجه به منابع بسیار غنی روایی در شیعه - چگونه است؟
آیا عارفان و معنویت‌گرایان شیعی تاکنون توانسته‌اند از این ذخایر عظیم معنوی استفاده‌های بایسته و شایسته را داشته باشند؟
آیا از این منابع و با توجه به ابزارهای لازم اجتهادی، می‌توان رهبانیت برتری را ارائه کرد؟

از این منابع غنی چگونه می‌توان در متن سلوک و عرفان بهره‌مند شد و رهبانیت واقعی به وجود آورد؟

پاسخ به این پرسش‌ها و پرسش‌های دیگر برای جامعه شیعی ما از ابعاد گوناگون لازم و ضروری است. جامعه شیعی ظرفیت فوق‌العاده‌ای برای تولید معنویت و رهبانیت در سطح جهان را

داراست و می‌تواند مدیریت امر معنویت را در دست گیرد. بزرگترین درد جامعه بشری و مهم‌ترین مانع کمال انسانی گرفتارشدن در ظاهر و غفلت از معنا و باطن است. ﴿يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ﴾^۱ ارضا نشدن انسان ظاهرگرا و احساس همیشگی غربت و پوچی، معنویت‌گرایی فطری را در همه تاریخ و همه ملل دامن زده و امروزه با شدت یافتن ابعاد ظاهرگرایی، احساس غربت، تنهایی، بی‌پشتوانگی و پوچی به اوج خود رسیده است و این همه، عطش زائد الوصفی در معنویت‌خواهی پدید آورده و بستر ساز گونه‌های متعددی از معنا و معنویت در جهان شده است.

سعادت و شقاوت انسان در مقیاس فرد و جامعه و ظهور و افول تمدن‌ها، در لایه‌های عمیق‌تر تحقیق و پژوهش، به میزان توجه به معنا، نوع معنا، میزان حقانیت معنا و شدت و عمق معنا وابسته است. از همین رو حجم وسیعی از تحقیقات علمی در گذشته و امروز پیرامون معناست. همه تحقیقاتی که در حوزه‌های دین‌پژوهی و اغلب علوم انسانی صورت می‌پذیرد درباره معنا و معنویت است. در این میان شناخت عمیق از حیات معنوی، سلوکی و عرفانی اسلام، "رهبانیت متعالی اسلامی" و مدل‌های مختلف آن به‌ویژه مؤلفه‌های رهبانیت متعالی اسلامی متبلور در شیعه، افزون بر آن که بهترین راه برای شناخت رهبانیت‌های قلبی و بهترین راه ارزیابی از معنویت‌های نوپدید عرفان‌نماست - که جوامع بشری از جمله جامعه و جوانان ما را امروزه تهدید می‌کند - به خوبی می‌تواند نیاز به معنا و معنویت را در لایه‌های مختلف جامعه بشری برطرف کند و زمینه‌های سعادت فرد و جامعه را فراهم سازد و دورنمایی از مدینه فاضله را پیش رو قرار دهد.

• رهبانیت متعالی اسلامی •

باری، شناخت رهبانیت اسلامی و ترویج آن در جامعه، ضرورت تردیدناپذیر حیات کنونی ماست. هر قدر در این امر اهمال شود و هر اندازه که نهادهای فرهنگی در مهندسی فرهنگ از این مهم غفلت کنند، عطش معنویت‌خواهی جوانان ما یعنی آینده‌سازان کشور با معنویت‌ها و عرفان‌واره‌های غربی و شرقی، به ظاهر برطرف خواهد شد اما برطرف کردن آثار مخرب این سیرابی کاذب غالباً ممکن نخواهد بود.

تذکری در باب روش تحقیق

شاید لازم باشد پیش از ورود به تحقیق در بخش‌های مختلف دفتر حاضر و گفتارهای پنج‌گانه آن، به طور مختصر، روش کار - البته بیشتر ناظر به حوزه روایات - مشخص شود. به نظر می‌رسد بهترین روش در هر نوع پژوهش قرآنی، حدیثی - دینی؛ اعم از فقهی، اخلاقی، سلوکی، اعتقادی، عرفانی و سایر حوزه‌ها، روش "از محیط به داخل" و "چارچوب پژوهانه" است. مراد از این واژه‌ها این است که پس از روشن شدن ابعاد مسأله و پرسش‌های فراوان در آن، باید مشخص باشد به صورت نفس‌الامری هر بحثی دارای چندین لایه، از لایه محیطی و پیرامونی تا لایه‌های درونی و مسائل خرد است. در یک پژوهش ابتدا باید محیط و چارچوب در تعامل سه‌گانه کتاب، سنت مسلم و عقلانیت، فهم و تبیین شود. ضرورت و فوائد این نوع پژوهش قابل اغماض نیست، چنانچه لوزام و پیامدها و آسیب‌شناسی آن نیز نباید از نظر دور بماند. با این حال واضح است نوع نگاه پژوهشگر به محیط‌ها و چارچوب‌های دیگر در حوزه دین و همچنین نگاه وی به کل محیط دین، اثر خود را در محیط پژوهی در مسأله خاص دینی خواهد گذاشت. از همین رو هرچه پژوهشگر، کل محیط دین را بهتر

و عمیق‌تر درک کرده باشد و پژوهش‌های فراوان‌تری در مسائل دیگر داشته باشد و همچنین پیش از تحقیق خاص، در زمینه مورد پژوهش مطالعات بیشتری را گذرانده باشد، چارچوب تحقیق را بهتر، استوار می‌سازد و پر واضح است که همه این روند باید مستدل و با ارائه ادله روشن و معتبر انجام گیرد. پس از این مرحله، اگرچه محیط‌های درونی‌تر نیز باید به همین سبک از کلی به جزئی و از پیرامون به داخل پیش رود، لکن به صورت کلی فهم محیط در فهم گزاره‌های درون محیطی و همچنین تشخیص قوت و ضعف مستندات حدیثی نقشی کلیدی ایفا می‌کند. البته کاملاً باید روشن باشد این نوع از تصحیح روایات، تصحیح محتوایی متعارف نیست بلکه تصحیح محتوایی ذیل دامنه و محیط اثبات شده به روش اجتهادی است. مثلاً در همین تحقیق، اگر روایتی از جوامع حدیثی اهل سنت نقل شده است و یا منبع و یا رجال آن ضعیف است، به لحاظ هماهنگی آن با «روح تحقیق» بدان استناد شده است. به بیان دیگر استحکام چارچوب تحقیق و اصل ایده، ضعف‌های این‌گونه روایات را جبران می‌کند. افزون بر آن که روایت‌های ضعیف‌تر با روایت‌های قوی‌تر تقویت می‌شوند. مثلاً اگر روایت «لِكُلِّ نَبِيٍّ رَهْبَانِيَّةٌ وَ رَهْبَانِيَّةٌ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْجِهَادُ» از جامع صغیر سیوطی نقل شده است، این روایت علاوه بر آن‌که با روح کلی تحقیق هماهنگ است، با دو روایت از امالی شیخ صدوق و شیخ طوسی رحمتهما پشتیبانی می‌شود. زیرا از این دو روایت و روایات دیگر، دو نکته «وجود رهبانیت در هر دینی» و «وجود نوعی رهبانیت خاص در اسلام» استفاده می‌شود؛ دو نکته‌ای که روایت جامع صغیر آن‌ها را با صراحت بیشتری ابراز داشته است. بنابراین در هر تحقیقی ابتدا باید یک یا چند اصل مسلم که

• رهبانیت متعالی اسلامی •

حدود و ثغور بحث را مشخص می‌سازد و کلیدهای اصلی را به دست می‌دهد، کشف شوند. آنگاه بر محور آن اصل یا اصول، فروع و دامنه تحقیق امتداد یابد. بنابراین چنانچه چنین تحقیقی ”چارچوب‌نگرانه و محیط‌پژوهانه“ است، ”محوریابی و امتدادپژوهی“ نیز می‌تواند عنوان دیگر آن باشد.

در هر صورت اثر حاضر اگر نتوانسته باشد این روش را در متن تحقیق پیش‌رو آفتابی کند، دست‌کم با چنین روشی اعمال شده است. به همین جهت بخش‌های مختلف کتاب همدیگر را تکمیل می‌کند و بسیاری از پرسش‌ها - که در آغاز و میانه تحقیق به ذهن می‌رسد - به تدریج برطرف می‌شود و گمان می‌شود در صورتی که خواننده گرامی به این اثر فرصت دهد و پرسش‌ها و اشکالات را به خاطر بسپارد و به انگیزه پاسخ‌یابی، بخش‌های کتاب را تا آخر دنبال نماید در پایان اثر، کل محیط مسأله و لایه‌های درونی‌تر تا مرز مسائل جزئی، تصویری روشن در نگاه خواننده فرهیخته خواهد یافت و دست‌کم در آن موقعیت می‌تواند به ارزیابی کامل‌تری از آنچه تحقیق حاضر در پی آن است، دست یابد. در پایان لازم است از همه دوستانی که در انتشار این اثر به هر نحوی موثر بوده‌اند به ویژه سروران گرامی حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالهادی مسعودی، حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین محمد عالم‌زاده نوری، حجت‌الاسلام مهدی صداقت و حجت‌الاسلام محمد جواد رستمی که نکات سودمندی را به این بنده یادآوری کردند، تشکر و قدردانی نمایم.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

علی امینی نژاد

زمستان ۱۳۹۴ - شهر مقدس قم

در دفتر نخست از مجموعه ”رهبانیت متعالی اسلامی“ اصل
مسأله رهبانیت از منظر اسلام و تبیین ابعاد آن و عناصر اصلی و
مؤلفه‌های بنیادین آن ضمن پنج گفتار پی‌گیری خواهد شد. در این
دفتر پرسش‌های زیر پاسخ داده خواهد شد؛

رهبانیت چیست؟

رهبانیت پیش از اسلام چه وضعیتی داشته است؟

رهبانیت از نظر اسلام چه جایگاهی دارد؟

رهبانیت متعالی و مترقی اسلامی چه ویژگی‌هایی دارد؟